

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA 22

Vårterminen 2019

Skolan- en spjutspetts mot framtiden

En akademisk essä om framtidens medborgare

Handledare:

Tomas Bergström

Författare:

Andreas Sävström

791219-4078

Inledning	3
Syfte	3
Frågeställning	3
Metod och material	4
Huvudtext	5
Folkhemmets guldålder	5
En spricka i fasaden	6
Valet 1991	6
Startskottet	7
Nya tider- individualism och marknadskrafter	8
Skola för bildning	9
Slutsatser	12
Litteraturlista:	14

Inledning

Titeln till denna akademiska essä: skolan- en spjutspets mot framtiden, kommer från Olof Palme och myntades under hans tid som utbildningsminister. Citatet sätter fingret på det ämne som denna essä kommer att handla om. Den fostran och utbildning som skolan skall ge eleverna skall rusta dem för framtiden samhälle. Politiker, som ansvarar för skolans mål, kan inte förutspå hur detta framtida samhälle kommer att se ut. Men de kan, via sin skolpolitiska reformer, möjligen skapa den. Denna essä kommer att kretsa kring en av de största förändringarna inom modern skola, kommunaliseringen. Politiker och forskare beskriver kommunaliseringen både som ett avslut och en början på något nytt. Trots att kommunaliseringen genomfördes för drygt tjugo år sedan väcker den fortfarande debatt i media och politiska utspel. Huruvida kommunaliseringen kan skyllas för dagens sjunkande PISA resultat eller bristande likvärdighet lämnar jag till andra att utreda. Istället vill jag försöka måla en bild av den inverkan kommunaliseringens och efterföljande skolpolitik har haft på ett av skolans mål: att skapa kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare.

Syfte

Den svenska skolans uppgift är bland annat att ”främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare” (SFS 2010:800) Mitt syfte med denna uppsats är att se om definitionen av en kompetent medborgare och ansvarsställande individ förändras av kommunaliseringen och dess efterspel.

Frågeställning

Har kommunaliseringen och övergången från kollektivism mot individualism inom skolpolitiken förändrat definitionen av vilka kriterier som definierar en kompetent medborgare och en ansvarsställande individ?

Metod och material

Jag har valt att redovisa min uppsats i ett format som kallas för akademisk essä. Detta är ett format som lägger stor vikt på skribentens egna funderingar och tankar kring ämnet som hen avhandlar. Det är med andra ord viktigt att skribentens röst och egna tankar lyfts in i texten. Språket skall vara sakligt och reflekterande. För att försöka finna svar på min forskningsfråga har jag studerat hur forskare, politiker och utredningar beskriver övergången från statlig till kommunal skola. En del av det material, i form av böcker och rapporter, jag valt att studera är publicerade i direkt eller relativ närhet till kommunaliseringens genomförande (1991). Andra delar av det material jag studerat är nyare och fungerar som ett komplement till de tidigare. Därmed har jag tillskansat mig ett brett perspektiv på vad följderna av kommunaliseringen har inneburit. Jag anser att denna kombination, texter som författas i närtid och texter med ett tidsmässigt längre perspektiv, har varit nödvändig. Detta eftersom de politiska beslut som togs innan och efter kommunaliseringen ger en kontext att analysera utifrån. I mitt urval av studerade texter har jag dels utgått från när texten publicerades. Dels har urvalet skett via den så kallade snöbollsmetoden. Detta innebär att jag i praktiken låtit litteraturen rekommendera och ledsaga mig till vidare till ytterligare relevanta dokument, studier och böcker inom ämnet.

Huvudtext

Folkhemmets guldålder

I detta inledande avsnitt vill jag ge en bild av den skolpolitiska upptakten till den kommande kommunaliseringen. När jag tänker på sextiotalets Sverige ser jag en bild av folkhemmets guldålder. Sverige hade undsluppit andra världskrigets fasor och ekonomin gick på högvarv. Allt sedan 30-talet hade Socialdemokraterna sett en, i princip, oavbruten tronföljd från Per Albin Hanson till Ingvar Carlsson (SCB). Det svenska sextiotalet kan beskrivas med orden högkonjunktur, socialdemokrati och stabilitet.

Enligt författaren Kurt Liljequist (1999) var 60-talets läroplaner mästrande och detaljerade, och syftande till att fostra människor som var anpassade till det samhällets behövde. Att skapa autonoma och ansvarstagande medborgare som genom rätt utbildning gavs möjlighet att både bidra till samhället och leva det goda livet. Statens försök att skapa en balans mellan individuell autonomi och central styrning var, i 60-talets läroplaner, tydlig. Den statliga styrningen av skolan manifesterades i tydliga instruktioner och regelverk angående hur och till vad skolans resurser skulle användas till. Staten hade, under 60-80-talet stor tilltro till objektiva mätvärden och att med dem ställa prognoser som i sin tur visade samhällets behov av arbetskraft (Liljequist, 1999). Statens i läroplanerna, och kanske även allmänna, fostrande ton i kombination av en stor tilltro till sina egna prognoser tecknar en bild av självsäkerhet. Ur ett Socialdemokratiskt perspektiv är detta inte så kanske inte så konstigt. De hade vid tidpunkten många segrar i sitt bälte som till exempel: allmänna sjukförsäkringen, ATP och Saltsjöbadsavtalet.

Gunnar Berg (2015) beskriver den svenska skolans styrmodell under 1980-1990-talet som centraliserad och regelstyrd. Denna forma av styrning gav sig uttryck i att de ideologiska, juridiska, ekonomiska och administrativa ramverken som skolan verkade inom var entydiga. Berg (2015) menar att ordet: enhetlighet sammanfattar skolans statliga styrning under efterkrigstiden (Berg, 2015 s.34).

Slår man upp synonymer på ordet enhetlighet finner man följande: homogenitet, likformighet och uniformitet. Dessa ord är samtliga goda exempel på egenskaper som hos en individ skapad för att tjäna ett större syfte än den självt, det kollektiva. Rimligtvis var solans, därmed också elevernas, frirum starkt begränsat under denna tid. Elever, rektorer och lärare fick alla snällt tugga i sig en av staten standardiserad pedagogik meny.

En spricka i fasaden

Under sextioalet kunde två politiska linjer i det socialdemokratiska välfärdssamhället skönjas lyckolinjen och maktlinjen. Lyckolinjen som företrädde av Alva Myrdal grundade sig i att statens uppgift var att tillrättavisa de slarviga medborgarna så att dessa, senare i livet, skulle kunna leva det goda livet. Den andra linjen var maktlinjen som i sin tur företrädde av Gustav Möller och utgick från att statens ansvar var att, genom skatter och transfereringar, tillgodose medborgarna resurser till att få makt över det egna livet. Det anses att Möllers linje var den som gick segrande ur striden (Liljequist 1999). Detta skifte från Myrdals tillrättavisande till Möllers ambition att låta medborgarna få makt att smida sin egna lycka verkar delvis ha kommit från lärarna själva. Liljequist beskriver händelseförloppet med att: Myrdals moraliserande och mästrande läroplaners effekt avtog vid klassrumsdörrarna. Innanför klassrumsdörrarna stod den Möllerska autonome läraren för undervisningens utformande (ibid). Möjligtvis speglar detta händelseförloppet ett första spirande frö till ett frirum för både lärare och elever inom den statliga skolan.

Denna samhälleliga spårändring beskriver även Magnus Dahlstedt och Magnus Fejes (2018) i sin bok: Skolan, marknaden och framtiden, som ett skifte från att se medborgaren som en kollektiv resurs till att se medborgaren som en individ. De menar att 1990 talets politiska utveckling gick från den tidigare svenska modellen, som karakteriserats av en samhälls centrerad demokratisyn till den fria och ansvarstagande individen (Dahlstedt, & Fejes, 2018).

Valet 1991

Denna spårändring skulle visa sig även påverka 1991-års riksdagsval. Detta genom den så kallade maktutredningen (SOU 1990:44), en utredning som hade till syfte att utreda maktförhållandet mellan kollektivet och individen. Utredningen konstaterade bland annat att den svenska modellen behövs skiftas ut, ett nytt samhällskontrakt behövdes. Rapporten gav inga konkreta förslag på hur den svenska modellen, som under efterkrigstiden dominerats av en samhälls dominerad demokratisyn, skulle förändras. Dock ser utredarna att en ny balans mellan kollektivet och

individen är nödvändig. Maktutredningen fick ett starkt genomslag i den politiska debatten och kan ha bidragit till att den socialdemokratiska valförlusten 1991.

Startskottet

Beslutet om att kommunalisera den svenska skolan fattades av socialdemokraterna, stödda av vänsterpartiet kommunisterna, den 8 december 1989. Beslutet kom efter ett flertal utredningar och en nästan tjugoårig debatt. Den 11 oktober 1990 författade dåvarande stadsministern Ingvar Carlsson och utbildningsministern Göran Persson proposition: Om ansvaret för skolan (1990), som innebar att den svenska skolan kommunaliserades. I propositionen beskrivs det att medborgarna ställer större krav på de offentliga verksamheterna. Större krav på kvalitet på service, tillgång och större medborgerligt inflytande i produkterna det offentliga levererar. Dessa krav sågs som naturliga i ett välfärdssamhälle där större kunskap också leder till ökande krav. Längre hade dessa medborgerliga krav på förbättringar inom den offentliga sektorn kunnat tillgodoses genom en expansion av den samma. Detta var inte längre möjligt då: ”möjligheter att tillföra den offentliga sektorn ökade resurser är begränsade (Proposition 1990/91:18 sid.17)”. Istället för att tillföra mer resurser måste resurserna användas mer effektivt. Effektiviseringen skulle uppnås genom att ansvaret för de offentliga verksamheterna förs längre fram i organisationerna ”till dem som verkar och arbetar där (ibid)”. En sådan förflyttning av ansvaret skulle föra de offentliga beslutsfattarna närmre medborgarna och ge dessa ett större inflytande över verksamheterna. På detta vis kan medborgarna hjälpa beslutsfattarna att göra rätt prioriteringar som i sin tur ökar effektiviteten och kvalitén av de offentliga insatserna. I praktiken innebar kommunaliseringen av skolan att staten ansvarade för skolans ramverk och målsättningar och att kommunerna svarar för utformningen och genomförandet sina respektive skolor (Proposition 1990/91:18).

Man kan lätt få känslan av Socialdemokratin år 1989 var ett pressat parti. Resultatet av maktutredningen bidrog säkert en hel del till denna press. Så också det världspolitiska läget med Berlinmurens fall som även fick symbolisera Sovjetunionens kollaps. Det var nya tider och de krävde nya lösningar. Kanske gavs Göran Persson uppdraget att tillträda som utbildningsminister, i januari 1981, av just detta skäl. Han skulle driva igenom kommunaliseringen av skolan för att på så sätt signalera att Socialdemokratin fortfarande besatt dådkraft och modernitet. Poängen jag vill få fram är att det hastiga händelseförloppet. Att på drygt elva månader driva igenom en så i grunden omvälvande maktfördelning inom skolan kan antyda desperation.

Nya tider- individualism och marknadskrafter

I sammantag med 1991-års val förlorade socialdemokraterna makten till Moderaterna, Sverige befann sig i djup ekonomisk kris. Denna kris gav upphov till en ny syn på hur den svenska välfärden skall bedrivas. Med 60-talets centraliserings tro i backspegeln föreslås en ny modell med lösningar som riktas mot en decentralisering inom välfärdssektorn.

Tankegångarna från maktutredningen, om en ny svensk modell, följdes upp och konkretiserades i ekonomi kommissionens rapport ; Nya villkor för ekonomi och politik (1993), som syftade till att finna lösningar till att motverka 1990-talets djupa ekonomiska kris. I rapporten ges ytterligare förslag på att bryta upp det centraliserade välfärdssystemet. Detta för att det ansågs att ”långtgående statlig reglering och sammanbete hämmade konkurrensen, valfriheten och effektiviteten (Dahlstedt, & Fejes, 2018 sid.18) ” .

Ekonomi kommissionen skulle kunnat in en hel del på statens utgifter gällande utskriftskostnader om de hade valt att sammanfatta sitt uttalande med: Inför New public Management. I klartext menar utredarna att den statliga regleringen skulle brytas upp och ersättas med marknadskrafterna. Detta i hopp om att konkurrensen då skulle öka. För att en konkurrens skall vara möjlig måste det också finnas en marknad där de konkurrerande organisationernas tjänster och varur upphandlas; en marknad. Kanske var det där och då som grunden för New public management i den svenska skolan anlades. Hall (2012) menar grundpelaren för New public management är att låta marknaden genom konkurrensutsättning både utveckla och kvalitets säkra de offentliga verksamheterna. Hall (2012) beskriver marknadisering som en grundsten i NMP bygget. Vidare pekar han på två tecken som påvisar en marknadisering inom de offentliga verksamheterna, dessa är dels att den offentliga verksamheten utvecklar marknadsliknande strategier. Dels att de offentliga verksamheterna, även internt, leds enligt en tydligare mål- och resultatstyrning (Hall, 2012) Bäck, Erlingsson och Larson (2006) beskriver att marknadiseringen och NPM inom den offentliga sektorn har bidragit till att tjänstemännen fått allt större makt. Detta beror på att focus har flyttats från politikerna och politikens inflödes sida till utflödes sidan. Som en effekt av detta ser vi att organisationer som tidigare fick sin legitimitet via en nära sämankoppling till politiken och politiker nu legitimeras genom dess effektivitet och mått av modernitet (Bäck, Erlingsson, & Larsson, 2006; Hall 2012)

Vidare Ekonomi kommissionen att följande förändringar skulle införas inom välfärden: aktivt medborgarskap, pluralism och tydlig ansvarsfördelning.

Med ett aktivt medborgarskap menas att varje individ aktivt ansvarar för dess val. Genom detta ansåg kommissionen att medborgarnas valfrihet och enskilda bestämmanderätt stärktes.

För att öka individens möjlighet till valfrihet skall välfärden bli mer pluralistisk. Det ansågs att statens inblandning i samhällsområden har hämmat dess utveckling och att lösningen var att släppa in marknaden och dess krafter (Dahlstedt, & Fejes, 2018).

Slutligen rekommenderade kommissionen en tydligare rollfördelning av makten, den tidigare svenska modellens otydliga rollfördelningar skulle ersättas av tydliga roller knutna till samhällets olika aktörer (Dahlstedt, & Fejes, 2018).

Kommissionens utredning resulterade i att den svenska välfärdsmodellen antog en individorientering som under 90-talet resulterade i att delar av skolan privatiserades. Även marknadsinfluerade ledord som: valfrihet, effektivisering, kundorientering och decentralisering anammades före centralisering (Dahlstedt, & Fejes, 2018). Även Bäck, Erlingsson, & Larsson, (2016) pekar på att organisationernas ändrade språkbruk med ord som: kundorientering och focus på effektiviseringar är ett tydligt tecken på marknadsinfluenser. Vidare menar de att effektiviseringar, i detta sammanhang, kan yttra sig i att många offentliga verksamheter ständigt befinner sig i en form av omdaning. Hall (2012) menar, i sin tur, att denna omdaningsiver kan ha sin förklaring i en önskan om att, den egna organisationen skall uppfattas som modern och tidsenlig (Bäck, Erlingsson, & Larsson, 2006; Hall 2012)

Skola för bildning

Man kan fråga sig hur den nytilträdde skolministern Beatrice Ask och utbildningsministern Per Unckel såg på sin uppgift att ta över 1991 ta över den då ny kommunaliserade skolan.

Den nytilträdde moderat skolministern Beatrice Ask satte samman en ny läroplanskommitté som i bland annat fick i uppdrag att ställa upp de nya mål och resultat som den nu kommunaliserade skolan skulle nå. Kommittén presenterade år 1992 sitt utredningsförslag: Skola för bildning (SOU 1992:94, Liljequist, 1999). Utredningen hade i bland annat i uppdrag att lämna förslag till nya läroplaner inom grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. I bland de förslag som kommittén lämnade beskrivs i bland annat det nya synsätten på mål och riktlinjer. I utredningsförslaget beskrivs mål inom skolan som något som skolan skall uppnå eller eftersträva. Dessa mål skall agera riktlinjer för både skolans värdegrund samt skall fungera som ett rättesnöre för skolans arbete. Kommittén menar att den förändrade styrningen av det offentliga skolväsendet och etableringen av friskolor innebär att skolans personal nu har fått ett större ansvar för hur skolan

organiseras. Skolans personal och elever tar nu över många uppgifter som tidigare, till stor del, sköts utav centrala skoladministrationen och läromedelsförlagen (Utbildningsdepartimentet, 1992). På grund av komunaliseringens ansvarsuppdelning mellan den nationella (politiker) och lokala nivån (lärare) rekommenderade också kommittén nya styrdokument. De nya styrdokumenterna tog avstånd de gamla som förespråkade styrning via regler och föreskrifter. Istället skulle de nationellt uppsatta målen visa vägen, dessa mål bestod av två olika sorter: strävan- och uppnående mål. Med strävandemål menades mål som var högt uppsatta och i praktiken tjänade som en morot att sträva efter. De skulle också utgöra en inspirationskälla åt de lokala skollära och pedagogerna. Strävandemålen skulle, på detta sätt, skapa en gemensam vision vilken alla skolor gemensamt styrde mot (ibid). Genom att sätta upp dessa strävandemål ville kommittén både visa vägen åt vilket håll skolorna skulle utvecklas mot, samtidigt lämna plats för lokala friutrymme. Samtidigt som strävandemålen öppnade upp för ett större friutrymme var fortfarande likvärdigheten inom skolan minst lika viktig. För att säkerställa en nationell likvärdighet rekommenderades det att, vid sidan av strävandemålen, även införa uppnåendemål. Dessa mål var till skillnad från strävandemålen mer precisa och hade som syfte att garantera eleverna ett antal specifika kunskaper. Hur vida dessa mål uppfylldes eller inte skulle i sin tur ligga till grund för huruvida skolorna behövde mer resurser (ibid).

Ett viktigt steg mot den ökade valfriheten var beslutet att år 1992 den så kallade friskolereformen. Reformen gav friskolorna liknade förutsättningar för sina verksamheter som de kommunala skolorna (Berg, 2015).

Kurt Liljequist (1999) ser vissa svårigheter med 90-talets läroplaner. Han pekar på att 90-talets läroplaner, i dess strävan efter att vara tydliga, kunde innehålla hela 70-talet strävande mål. Möjligen kom sig den stora mängden av mål utifrån ett ökat behov av att precisera de nationella målen. Möjligen resonerade man efter logiken: ökad lokal frihet kräver fler nationella mål.

Den trygga men stränga Myrdalska föräldern var nu utbytt mot en som sa: våga själv. Eller snarare en förälder som förespråkar (val)frihet under ansvar. Möjligen kan man se Perssons och Carlssons kommunalisering som ett försök att säkerställa, i sann demokratisk anda, att alla elever åtnjöt lika stor valfrihet. Valfriheten skulle varken känna geografiska eller socioekonomiska begränsningar. Det ansvar som ålagdes individen var valfrihet att välja rätt. För att säkerställa att inte individen gick allt för långt i sin nyvunna valfrihet behövdes barnvakter: kommunerna. Statens nya uppgift att agera i en decentraliserad miljö och samtidigt ge valfrihet och samtidigt bibehålla kontroll kan inte varit en enkel uppgift.

Försöken med strävande- och uppnående mål speglar denna kluvenhet väl. Vi har alla stora förhoppningar på vad våra barn skall bli, på vad dom skall prestera. Vi uppmanar våra barn att följa sina drömmar och tänka stort, samtidigt har vi alla tragglat multiplikations tabeller och förklarat skillnaden mellan substantiv och adjektiv. Kommunerna som nu var ålagda att omsätta och tolka dessa strävande och uppnående mål till praktik måste upplevt samma kluvenhet, tänk stort men glöm inte: Vi ska äta ni ska laga, Viska, Ätran, Niskan och Lagan. Denna tid av strävande- och uppnående mål är svår att analysera via ett frirums perspektiv där de yttre gränserna representerats av de statliga och kommunala ramarna. Detta för att de yttre ramarna dels var vida och breda dels klaustrofobiskt smala. Vad får det för konsekvenser för likvärdigheten om man sätter upp två mål där ett anger vad som minst skall klara av och det andra endast representerar ett, i realiteten ouppnåeligt mål? Rimligen bör det resultera i tämligen skilda resultat. Liljequist (1999) beskriver att konsekvensen av 90-talets läroplaner och dess konkretiserade målbeskrivningar hämmade skolpersonalens egna resonering och tänkande. Istället för att se målen som inspirationskällor till utveckling tenderade lärarna att använda läroplanerna, med dess olika mål, som checklistor att bocka av.

Vidare präglas 1990-talet, enligt Berg (2015), av en viss återgång från den initialt helt målstyrda skolan mot en mer resultatstyrd sådan. Resultatstyrning kan definieras, enligt Berg (2015), som att staten avkräver skolan pedagogiska- och ekonomiska resultat. Att dessa resultat nås kontrolleras via till exempel nationella prov, skolinspektion, betyg med mera (Berg, 2015). Möjligen skedde detta för att minska den kommunala valfriheten och därmed även öka likvärdigheten. Skillnaden mellan det tidigare helt målstyrda styrfilosofin och denna återgång mot regelstyrning är svår att upptäcka. Möjligen kan lösningen på problemet med att skapa en nationellt likvärdig skola ligga utanför statens kontroll. Decentralisering och resultatstyrning med starka inslag av marknadsiering, genom friskolereformen och skolpengen, är ingredienser som även idag präglar bilden av den svenska skolan (Berg 2015).

Slutsatser

Kanske startade det hela med den maktlinjens vinst över lyckolinjen. Plötsligt så hade individen lösgjort sig ur de kollektiva bojorna. Framtiden var ljus och svensken skulle äntligen få söka sin egna lycka. Man kan se på kommunaliseringen ur två olika perspektiv. För det första kan man se det som en effekt av något positivt, välfärdsbygget var klart. Den centrala och stränga styrningens tid var nu över och det var dax att skörda det tidigare generationer sått. Medborgarna skulle genom en ökad lokal autonomi själva, åtminstone till en del, få forma sin egna framtid. Det andra perspektivet är aningen pessimistiskt och kanske gränsar det till cyniskt. Kan kommunaliseringen ses som en snabbt genomdriven reform i hopp om att dels spara på de offentliga finanserna dels vinna ett val. Förmodligen finns sanningen någonstans mitt i mellan dessa perspektiv. I efterhand kan man tycka att tiden då kommunaliseringen genomfördes var illa vald. Först och främst var det allt för nära nära ett riksdagsval, ekonomiska orosmoln tornade i horisonten och världspolitiken stod på ända. Å andra sidan kan just dessa premisser vara orsaken till att kommunalisering ägde rum då den gjorde. Socialdemokraterna förlorade, som bekant, valet 1991. Det måste varit med en bitterljuv känsla som Beatrice Ask tog emot uppdraget att rita upp färdvägen för den nya decentraliserade skolan. Eller så tyckte hon att det kändes bra, halva jobbet var redan gjort. Det återstod bara att införa fri etablering för friskolorna och elevpengen för att nå marknadseringens nirvana. En sak är säkert kommunaliseringen var startskottet.

I sammanhang med friskolereformen och skolpengen släpptes marknadskrafterna in i den svenska skolan. Marknadiseringen av den svenska skolan kan ses på två olika sätt dels som ett försök att genom konkurrensutsättning ge sina elever valfrihet att välja bland de bästa skolorna. Kanske kan marknadiseringen också ses om en expansion av den redan genomförda decentraliseringen. Marknadiseringen innebar att kommunernas skolor inte bara var tvungna att konkurrera inbördes utan också med de fristående skolorna. I denna konkurrens är eleven både varan och kunden. Eleven fungerar, via skolpengen, som en sorts valuta som legitimerar skolans existensberättigande. Eleven fungerar som en kund i bemärkelsen att hen är ålagd att välja vilken skola som skall berikas med hens skolpeng. Vilka kriterier är det som definierar en kompetent medborgare och en ansvars-kännande individ i denna konkurrensutsatta valfrihet? För att göra rationella val behöver individen kompetens att se igenom reklammakarnas löften om en ljusnande framtid. Hur ser då en

ansvarskännande individ ut i den konkurrens utsatta valfriheten? Kanske ansvarstyngd. Detta för att ansvaret att göra rätt val av skola helt och hållet vilar på eleven som individ. Den kvalitetsgaranti som staten, via kommunerna, stod för vid kommunaliseringens begynnelse har genom marknadseringen försvunnit. Ansvaret för att säkerställa kvalitén i skolan har överlämnats till marknaden. Frågan är om Carlson och Persson hade kunnat förutse denna vad deras beslut att kommunalisera skolan innebar vintern 1989? Hur hade den svenska skolan sett ut idag om den ekonomiska krisen under nittiotalet aldrig inträffat? Frågorna är många och svaren få. En sak är dock säker: skolan formar nu som då framtidens medborgare.

Litteraturlista:

Berg, G. (red.) (2015). Skolans kommunalisering och de professionellas frirum [Elektronisk resurs].
Härnösand: Mittuniversitetet.

Bäck, H. & Larsson, T. (2006). Den svenska politiken: struktur, processer och resultat. (1. uppl.)
Malmö: Liber.

Dahlstedt, M. & Fejes, A. (red.) (2018). Skolan, marknaden och framtiden. (Upplaga 1). Lund:
Studentlitteratur.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A.E. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan:
konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (Femte upplagan). Stockholm: Wolters Kluwer.

Hall, P. (2012). Managementbyråkrati: organisationspolitisk makt i svensk offentlig förvaltning. (1.
uppl.) Malmö: Liber.

Liljequist, K.E. (1999). Skola och samhällsutveckling. (2., [rev. och utök.] uppl.) Lund:
Studentlitteratur

Larsson, E. & Westberg, J. (red.) (2015). Utbildningshistoria: en introduktion. (2. uppl.) Lund:
Studentlitteratur.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Utbildningsdepartementet. (1992). Skola för bildning (SOU1992:94). Förlagsort: Stockholm.

Proposition 1990/91:18. Om ansvaret för skolan. Stockholm:Regeringskansliet.

Statistiska centralbyrån. Historisk statistik över valåren 1910–2014. Procentuell fördelning av
giltiga valsedlar efter parti och typ av val. Hämtad;2019-05-13 från <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allmanna-val-valresultat/pong/tabell-och-diagram/historisk-valstatistik/historisk-statistik-over-valaren-19102014.-procentuell-fordelning-av-giltiga-valsedlar-efter-parti-och-typ-av-val>SCB hämtad från/

Wällstedt, N. Almqvist, R. 2017. “Budgeting and the construction of entities: struggles to negotiate change in Swedish municipalities”. *Public Management Review*, 19(7): 1022-1045.

